

UTSIKT

VÄRMLAND

*Säker
hästhantering*
TRÄNARENS BÄSTA TIPS!

>> SID 4

DAGS ATT
FÖRLÄNGA DITT
**MILJÖSTÖDS-
ÅTAGANDE**

SID 2

GÅRDSREPORTAGE:
Trav och foder på Ås gård

UTSIKT VÄRMLAND

UTGIVARE

Länsstyrelsen Värmland
651 86 Karlstad
010-224 70 00
varmland@lansstyrelsen.se

ANSVARIG UTGIVARE

Malin Eliasson 010-224 72 64
malin.eliasson@lansstyrelsen.se

REDAKTION

Emma Mickelin
Roger Bergqvist
Malin Eliasson
Maria Sundqvist
Petra Umland

FORMGIVNING

Frida Karlsson

FOTOGRAFIER

Länsstyrelsen Värmland

TRYCK

Elanders Sverige AB

UPPLAGA

4 125 ex

ISSN NR

0284-6845

PUBL.NR

2013:24

Utkommer med fyra nummer per år.

Adressregister för tidningen Utsikt ändrar vi själva. Därför är det viktigt att du meddelar adressändringar genom att ringa eller skriva till oss. Märk din post/e-post med "Lantbruk/tidningen Utsikt".



Länsstyrelsen
Värmland



EUROPEISKA UNIONEN

www.lansstyrelsen.se/varmland

Utbetalning av JORDBRUKARSTÖD 2013

>> MILJÖERSÄTTNINGAR OCH KOMPENSATIONS BIDRAG

Den 18 oktober kommer en delutbetalning på 75 % till de allra flesta som sökt miljöersättning och kompensationsbidrag. Slutbetalningen kommer den 27 december. De som då inte har fått sina pengar kan komma med i någon av utbetalningarna i slutet av januari, februari eller mars.

>> NATIONELLT STÖD

Utbetalning av nationellt stöd görs den 29 november.

>> GÅRDSSTÖD

Nästan alla som sökt gårdsstöd kommer att få sina pengar den 2 december. För dem som inte kommer med i första utbetalningen är nästa utbetalning den 27 december eller den 16 januari 2014.



LÄNSSTYRELSEN HAR
BYTT TELEFONNUMMER

NU NÅR DU OSS PÅ
010-224 70 00

FÖRLÄNG ÅTAGANDEN FÖR MILJÖERSÄTTNINGAR

Om du har åtagande för miljöersättningar som gäller till och med 2013 och vill kunna söka utbetalning även 2014 måste du söka förlängning redan i år. Det kommer information från Jordbruksverket om när du kan göra ansökan. Du ansöker om förlängningen i SAM Internet. Om du loggar in med e-legitimation behöver du inte skicka in någon underskriftsida.

Kontakta länsstyrelsen om du inte har tillgång till dator. Skicka in ansökan om förlängning även om du tackar nej så slipper du få påminnelser. Om du inte förlänger kan du söka utbetalning tidigast 2015 av de miljöersättningar som avslutas i år.

För frågor kring miljöersättningar kontakta Lennart Andersson, Länsstyrelsen, 010-224 72 60.

FAKTA

Projektägare

Länsstyrelsen Värmland

Deltagare (från vänster)

Christopher Rakkestad

Per Fredell

Maria Claesson

Linda Lou Axelsson

Handledare

Solveig Hedén

Om sätrar

Säterdrift har förekommit i många hundra år för att få mer bete och vinterfoder till djuren. Traditionellt var det kvinnor eller flickor från byn som vistades med djuren på sätern, som många gånger ligger uppemot en mil från hembyn. Skogen runt säter vallen betas, på säter vallen tas det hö och mjölken från djuren förädlas till messmör, smör och ost som kan lagras till vintern.

Nya grepp för att hitta säterbrukare

Idag saknar nästan alla sätrar i Värmland brukare. De få personer som har erfarenhet och kunskap om säterbruk är alla nära eller en bra bit över pensionsåldern. Under sommaren 2013 har Länsstyrelsen därför drivit projektet "Nästa generation säterbrukare", där fyra yngre personer har haft praktik som säterbrukare på Kårebolssättern.

TEXT MARIA SUNDQVIST 010-224 72 74

Kårebolssättern är en av Värmlands bäst bevarade sätrar med höga natur- och kulturvärden, men framtiden hänger i en skör tråd och det är dags för ett generationsskifte. Det finns många sätrar i länet som är i skriande behov av nya brukare och Länsstyrelsen har därför genomfört ett projekt för att föra över kunskap till en ny generation. Under fem veckor har Linda Lou Axelsson, Per Fredell, Christopher Rakkestad och Maria Claesson fått lära sig om säterbruk under Solveig Hedéns ledning. Solveig har spenderat somrarna med djur på Kårebolssättern i mer än 25 år. Den här sommaren har fyra fjällkor, två

kalvar, tre getter och två hästar bott här tillsammans med Solveig och deltagarna. Korna och getterna har under dagarna gått fritt på skogen men minst en person har hela tiden följt med dem, något som deltagarna har turats om att göra för att hålla koll och skydda mot rovdjur. Hästarna följer däremot inte koflocken utan går själva runt i skogen om dagarna.

Förutom de mer självklara sysslorna som djurhantering, mjölkning och mjölkhantering har deltagarna också fått utbildning i att slå med lie och en del teori om biologisk mångfald på en säter. För vissa moment har gästinstruktörer hyrts in. För att få se

lite variation mellan olika sätrar gjordes studiebesök på Åstrandssättern där en av markägarna, Lennart Norén, berättade och guidade deltagarna.

- Dagarna var långa och ibland lite tunga men oerhört lärorika och spännande, säger Maria efter avslutat projekt.

Hon och Christopher fick en speciell upplevelse en dag när de var ute med djuren och kon Svartros kalvade mitt uppe på ett berg. För att få hem kalven till säter vallen fick till slut hela gruppen komma och hjälpas åt att bära, men allt slutade lyckligt för alla inblandade. ♦

Säker hästhantering

Det finns mycket att tänka på när man hanterar hästar. Det är stora djur och de kan orsaka svåra skador. För att lära ut hur man undviker vanliga fel i hanteringen anordnade Länsstyrelsen en kurs med hästtränaren Katrin Gunnarsson. Hon har mångårig erfarenhet av hästar och lär ut om kommunikation och ledarskap. Här får du hennes bästa tips.

TEXT EMMA MICKELIN 010-224 72 71

LEDARSKAP

För säker hästhantering är det viktigt att man utser sig själv till ledare. Hästen är ett flockdjur och är skapt för att följa en ledare. För att hästen ska fungera säkert bland människor är det viktigt att den lär sig att följa och lita på att du som ledare hanterar situationen. En häst som inte respekterar dig kan skada dig genom att till exempel kliva på dig, trycka upp dig mot en vägg, anfalla dig och så vidare. För att få hästen att göra det du vill krävs ett förtroende för dig, så att hästen vågar utföra handlingar som kan kännas otrygga. En trygg häst med en trygg ledare är så mycket enklare att hantera.

ÖVNINGAR FÖR EN BÄTTRE RELATION

Träna gärna varje dag vid in- och uttag från hagen. Hästen ska gå efter dig eller med huvudet i höjd med din axel, vill hästen passera vifta då med grimskäftet eller släng ut din arm framför i luften för att få den i rätt position igen. Prova gärna med att backa hästen bara genom din säkra kroppshållning och gå mot den, flyttar den sig inte, vifta med grimskäftet igen. Man ska absolut inte slå på hästen utan bara visuellt "hota" den. Att markträna den med ett längre rep genom att passera "läskiga" saker, få den att gå över bommar eller upp i en transport där du är lugn och trygg bygger upp en bra relation. Låt inte hästen dra dig till någon god grästuva utan bestäm då att ni ska gå åt andra hållet. Ju fler tillfällen hästen får ge med sig och följa dig desto naturligare blir det för den och desto tryggare kommer den känna sig med dig.



Katrin Gunnarsson visar hur hästen ska vara placerad när man leder.

ATT AVLÄSA SIGNALER

För att kunna tolka hästen är det viktigt att man kan läsa av deras signaler. En häst som känner sig pressad när den möter andra hästar skickar ut signaler i tre steg. Först lyfter den och viftar på svansen, detta kan ses som en första markering för att uppmärksamma andra hästar att inte komma för nära. Den som inte flyttar på sig då får en tydligare markering genom att hästen vänder på huvudet och markerar med öronen. Om även det går obemärkt förbi är nästa steg attack i form av bett eller sparkar. För att efterlikna dessa signaler kan vi som människor vara tydliga med våra kroppssignaler, en rak och säker hållning, stadig blick och om så krävs ett hjälpmedel i form av grimskäft eller liknande som vi kan vifta med likt en svans för att be hästen hålla avstånd. Viktigt är även att tänka på att inte låta hästen "gå över dig", som människa är det lätt att backa ett par steg när hästen kommer nära, det ses dock av hästen som om du är undergiven.



För en säker hästhantering är det viktigt att lära sig tolka hästens signaler.

Välj rätt GROVFODER till din häst

Hästar mår bra av att få stora mängder grovfoder, som de kan få äta av under längre perioder. Många hästar klarar sig bra på bara ett näringsriktigt grovfoder och mineraler. Vilket foder som passar bäst beror på vilket behov av näringsämnen hästen har.

TEXT PETRA UMLAND 010-224 72 76

När det gäller kvalitet på foder måste man skilja på hygienisk och näringsmässig kvalitet. Hygienisk kvalitet handlar om ifall fodret är skadligt för hästen på grund av giftiga ämnen, damm, oönskade mikroorganismer eller liknande. Ett sådant exempel är möjligt foder som inte ska ges till djur alls.

När det gäller näringsmässig kvalitet talas det vanligen om hur väl ett foder passar för hästens behov. Exempelvis behöver dräktiga och digivande ston ett energirikt och proteinrikt foder, medan sporthästarna främst behöver ett energirikt foder. Hästar som inte arbetar så mycket kan må bäst av ett mer näringsfattigt foder som de får äta rejäla givor av under en längre period.

Rätt mängd grovfoder

För hästarnas välbefinnande och hälsa är det en förutsättning att minst underhållsbehovet av energi kommer från grovfoder. En hästs underhållsbehov täcks av en vallfodergiva som motsvarar 1,5-2 % av hästens kroppsvikt eller 1,5-2 kg ts (torrsubstans) per 100 kg kroppsvikt.

Det viktigaste när det gäller näringsämnen i ett foder är balansen mellan energi och protein. Detta uttrycks oftast som gram smältbart råprotein per megajoule (g smb RP/MJ). För att räkna ut sina värden måste man ha analyserat sitt grovfoder. På analysrapporten anges värden för energi och smb RP. Antal g smb RP delas med antalet MJ. Vad detta värde bör vara beror på vilken typ av häst det handlar om.

Typ av häst	Minsta g smb RP/MJ
Växande	9,5-6,5 (minskar med stigande ålder)
Digivande	9
Dräktig	8
Övriga	6

Tabellen ovan anger rekommenderat minsta innehåll av smb RP i totalfoderstaten.

Föl har ett ännu större behov av protein, men det brukar inte påverka valet av grovfoder. Under den perioden får fölen den största delen av sin energi och högkvalitativt protein från mjölk.

Klöver till häst

Det finns inga studier som tyder på att röd- och vitklöver är farligt för hästar, trots det är många hästägare skeptiska att fodra med klöver. Tvärtom kan klövern i en sent skördad vall (dock ej senare skörd än slutet av juli) ge tillräckligt med råprotein i fodret så att man slipper köpa till extra proteinfoder.

Torrsubstanshalten i inplastade balar

Ett balensilage som är lämpligt för hästar ska ha en torrsubstanshalt (ts-halt) mellan 45-70 %. Många hästägare vill ha ett torrt hösilage, även över 70 % ts. Det kan dock medföra att grönmassan inte ensileras. Balarna kommer då bara att konserveras av den lufttäta lagringen. Ett stickhål i en

sådan bal innebär ökad risk för tillväxt av jäst och mögel. Skadliga mikrosvampar gynnas också i en torr bal, där det finns gott om näring. Ju grövre grödan är desto större risk för stickhål i plasten. En torr bal bör alltså ha fler lager plast och den bör hanteras försiktigt innan den öppnas.

Ensilagebalar får heller inte bli för blöta. Ts-halten bör inte gå under 30 %, eftersom det då uppkommer pressvatten som rinner ut mellan plasten och gör balen otät. Risken för tillväxt av oönskade bakterier är också större vid ts-halter lägre än 35 %.

Skördetiden påverkar mest hur näringsinnehållet blir

Skördetidpunkten är den parameter som har störst påverkan på näringsinnehållet i vallfodret och hur mycket av näringen som hästen kan utnyttja. Det är alltså utvecklingsstadiet på växten som påverkar mest, men även markens näringsinnehåll, vallens artsammansättning, gödsling, antal soltimmar och regnmängd under växtperioden påverkar innehållet.

För att minska energiinnehållet i fodret är det vanligt att man senarelägger skörden. Tyvärr sjunker proteininnehållet ofta snabbare än energivärdet, vilket innebär att man riskerar för lågt proteininnehåll till hästar som inte behöver så mycket energi.

För att kompensera det måste man då ofta komplettera med proteinfodermedel. Om grovfodret har för högt näringsvärde kan en del av vallfodret ersättas med halm. Tänk på att halm inte innehåller något protein alls. ♦

Ås gård:

Travtränare och foderproducent

Peter Cederin är travtränare och samtidigt en av länets många hobbylantbrukare. Företagets största omsättning ligger utanför jordbruket, men foder tas från de egna markerna till travhästarna.

TEXT MARIA SUNDQVIST 010-224 72 74



Peter Cederin med hästen Ägir Briljant framför stallet.

GÅRDSFAKTA

Ägare

Peter och Ann-Catrin Cederin

Anställda

En anställd

Areal

10-12 hektar vall, ca 3 hektar betesmark och rasthagar på åkermark.

Driftsinriktning

Träning av travhästar

Snart börjar högsäsongen på gården. Många unghästar anländer för inkörning och från oktober till april/maj är beläggningen i stallet som störst, vanligtvis runt 20 hästar. Sommartid halveras antalet. I stallet, som består av en äldre och en nyare del, finns boxar till samtliga hästar.

I den nyare delen, som byggdes år 2000, finns öppningsbara fönster i taket för att få riktigt bra ventilation. I den äldre delen av stallet finns däremot inte sådana fönster, eftersom höskullen ligger ovanför.

Hö är basen

Av gårdens jordbruksmark används 10-12 hektar till vallodling. Resterande areal används till bete och rasthagar. Höskördas

en gång per år, så snart som möjligt efter midsommar. Återväxten putsas på hösten.

– Det är smidigast för oss att göra såhär, säger Peter om att de tar hö istället för att göra hösilage.

Han tycker att det är lättare att göra småbalar själv och sedan komplettera med bra hösilage för att täcka hela årsbehovet av grovfoder, men det är också en maskinfråga.

Vissa år är behovet av att köpa in grovfoder ganska litet, men i år räknar han med att få köpa in relativt mycket eftersom årets höskörd var lite sämre än normalt och bara gav 30 ton. Årsbehovet ligger på omkring 50 ton. Kvaliteten på höet analyseras varje år och resultatet styr vilket och hur mycket kraftfoder som hästarna får.



Öppningsbara fönster i taket ger bra ventilation i stallet.



Man tar reda på det för att man har det.

Vallarna sås in med timotej och ängssvingel och skördas vanligtvis så snart det går efter midsommar. Återväxten putsas på hösten.

Gödslar med stallgödsel och extra kväve

Vallarna läggs om efter fem-sju år och sås då in enbart med timotej och ängssvingel, men med tiden letar sig fler arter in. Stallgödseln lagras på plattor och sprids på vallarna en gång per år och ibland plöjs det även ner.

Eftersom stallgödsel från häst är kvävefattigt ges en kompletterande kvävegiva varje vår. Som strö i stallet används spån, något som Peter tycker fungerar bra även vid spridning av gödsel, så länge det läggs ut tunt.

Växtodlingsråd för slåttervallar

För att minska mängden ogräs i en vall är det vanligt att använda en skyddsgröda, det vill säga att vallen sås in tillsammans med spannmål som skördas första året. Vallen har då hunnit etablera sig bättre till år två när den får stå på egna ben.

Utan skyddsgröda får man räkna med större inslag av ogräs. Bekämpningsbehovet ökar då och vallen kan behöva slås av innan ogräsen blommar eller bekämpas kemiskt när ogräsen är i ett tidigt stadium.

För att ge vallen en bra start är det viktigt hur vallen bryts och läggs om, så att roto-gräsen bekämpas redan före vallinsådden. Fleråriga ogräs bekämpas effektivt genom stubbearbetning med kul-

tivator eller tallriksredskap så snart som möjligt efter sista skörden. Kombinerat med noggrann nedplöjning vid senare tillfälle är det effektivt mot till exempel kvickrot, som är omöjlig att bekämpa i en växande vall. För att få en riktigt bra såbädd för gräsfrön bör jorden dessutom harvas så att den blir fint söndersmulad. I en finfördelad jord får de små fröna bra kontakt med jorden och därmed även tillgång till fukt, vilket gör att de kan gro

BESTÄLLA FODERANALYS

Det finns ett flertal företag som utför analyser och många hittas genom sökning på internet. Hur proven tas ut är viktigt för att resultatet ska visa rätt värden. På www.hastsverige.se kan du läsa om hur prov ska tas och förvaras innan leverans till analysföretag. Till exempel är det viktigt att få med prov från flera balar eller från flera ställen i skörden. Mer information om grovfoder till häst kan du läsa om på sidan 5.

snabbt och konkurrera bättre mot ogräs. Om åtgärderna före vallinsådden och under insåningsåret varit effektiva behöver vallen inte bekämpas mot ogräs de följande åren. I äldre vallar utvecklas däremot perenna ogräs. ♦



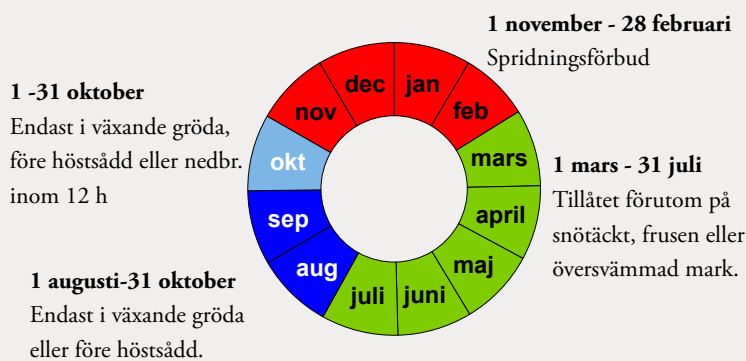
Områden känsliga för VÄXTNÄRINGSLÄCKAGE

TEXT ANNA BJURÉUS 010-224 72 61

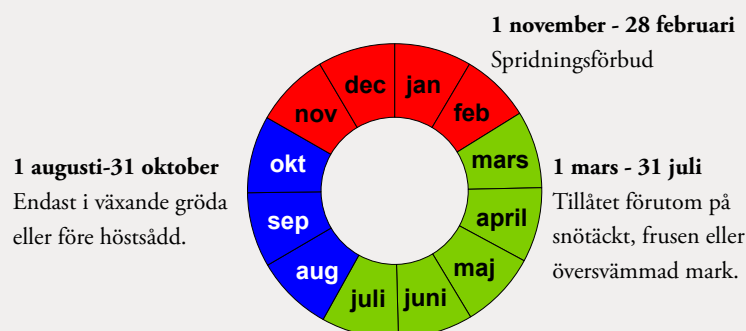
Från och med 2013 finns så kallade ”känsliga områden” utpekade även i Värmland, liksom i flera av de sydligare länen och kustlänen i Sverige. Dessa grundar sig i EU:s nitratdirektiv. I sådana områden finns vatten som är särskilt känsliga för kväve- och/eller fosforberikning.

I de känsliga områdena är reglerna kring hanteringen av gödsel inom vissa delar strängare än i icke känsliga områden. Bestämmelserna syftar till att minska riskerna för växtnärläckage av kväve och fosfor från jordbruket till vatten. Reglerna börjar gälla skarpt från den 1 januari 2014 i de nya områdena. De utgör även så kallade ”tvärvillkor” som kan påverka dina jordbruksstöd.

Spridningsregler för fastgödsel (ej fjäderfä) i känsligt område



Spridningsregler för flyt- och fjäderfäködsel samt urin i känsligt område



SPRIDNINGSREGLER

- Spridningsförbud 1 november-28 februari
- Spridning under perioden 1 augusti-31 oktober endast i växande gröda eller inför höstsådd. Fastgödsel (ej fjäderfä) får dock spridas under oktober om den brukas ned inom 12 timmar.
- Gödsel får inte spridas på:
 - vattenmättad eller översvämmad mark
 - snötäckt mark
 - frusen mark
- Max 60 kilo per hektar lättillgängligt kväve får spridas inför höstsådd av oljeväxter.
- Max 40 kilo per hektar lättillgängligt kväve får spridas inför höstsådd av andra grödor.
- Man får inte tillföra mer kväve än vad grödan behöver. Beräkning av gödselingsbehovet och gödselgivan ska dokumenteras i en växtodlingsplan eller liknande.
- På jordbruksmark får inte gödsel spridas närmare än två meter från kant som gränsar till sjö eller vattendrag.
- Gödsel får inte heller spridas på jordbruksmark som gränsar till vattendrag eller sjö och där lutningen mot vattendraget är mer än 10%.

Gödselbehovet ska anpassas till markens förutsättningar och grödans behov. När behovet beräknas ska hänsyn tas till förväntad skördenivå, förfruktseffekt, stallgödselns långtidseffekt, eventuell mulljord och årets stallgödselgiva. Beräkningarna av behovet och gödslingen ska dokumenteras, till exempel i en växtodlingsplan.



TIPS!

Du kan beställa eller ladda ner "Riktlinjer för gödsling och kalkning 2013" på Jordbruksverkets hemsida. Skriften ingår i serien Jordbruksinformation och har nummer 2012:12.



www.jordbruksverket.se



LAGRINGSREGLER

Följande krav på lagringskapacitet gäller för jordbruksföretag i känsligt område:

Djurenheter	Nöt, häst, får och get	Övriga djurslag
>2-10	6 mån	6 mån
>10-100	6 mån	10 mån
>100	8 mån	10 mån

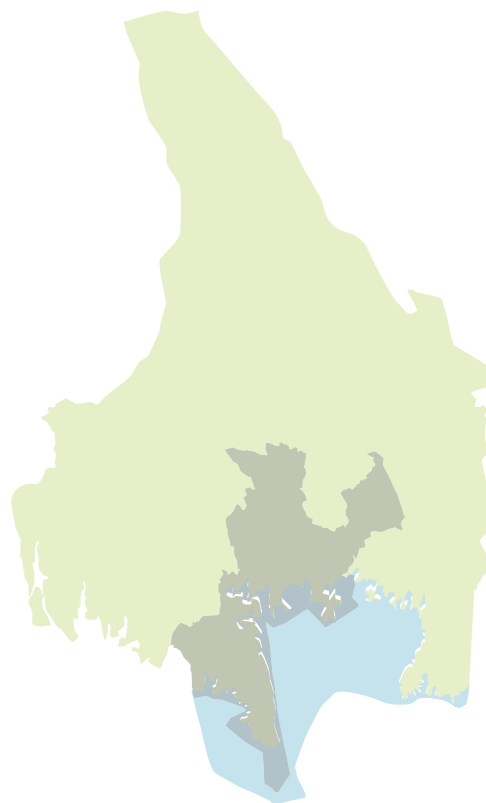
Om du behöver ansöka om dispens från reglerna om lagring eller spridning av stallgödsel vänder du dig till kommunens miljökontor. Dispens ges inte om det finns möjlighet att följa reglerna, utan bara i särskilda fall.

För företag inom känsliga områden ska det finnas en beräkning på lagringskapaciteten. Den ska sparas så länge den är aktuell. I beräkningen ska följande ingå: utsöndrad mängd träck och urin, tillsats av strömedel, vattentillskott, till exempel från spill, disk och regnvatten, omsättningsförluster. Beräkningarna kan utgå från schablonsiffror som finns i Jordbruksverkets författning SJVFS 2004:62. Mer information finns på www.jordbruksverket.se

ÄR DU BERÖRD?

Har du djurhållning eller brukar du åkrar inom de utpekade områdena behöver du uppfylla de bestämmelser som gäller för känsliga områden från och med 1 januari 2014. Reglerna omfattar:

- lagringkapacitet för stallgödsel
- gödselspridning
- dokumentation kring lagring och spridning



Detaljerade kartor och mer information hittar du på www.lansstyrelsen.se/varmland



TIPS!

På Greppa Närings hemsida www.greppa.nu kan du läsa mer om stallgödsel och stallgödselspridning. Där kan du även göra en "stallgödselkalkyl", där värdet av din stallgödsel beräknas utifrån vilket gödselslag det är fråga om, gröda, teknik, nedmyllning och olika spridningsalternativ.



greppa näringen



På skiften med miljöstödd ska även ytor mellan fällor vara skördade.



Sambete med andra djurslag ger en jämn avbetning och ett bra bete.



Om vallen är upptrampad, sök endast gårdsstödd.

KONSTEN ATT SKÖTA EN BETAD VALL

TEXT EMMA MICKELIN 010-224 72 71

På många gårdar med häst kan det vara en utmaning att få vallar godkända i miljöstöden och ibland även i gårdsstödet. Detta beror oftast inte på hästarna i sig utan på hur man håller hästarna och förstås hur mycket mark man har till förfogande.

Hästen som betesdjur

Hästar är duktiga betesdjur och är det djurslag som bäst betar ner gammalt gräs och förna. Däremot lämnar de områden obetade där de gödslar, så kallade rator. I betesfällor där det gått hästar länge kan man se det typiska betesbeteendet med nerbetade områden och områden som är i det närmaste orörda där ogräs och ibland även sly frodas.

I sambete eller växelbete med andra djurslag utnyttjas de olika djurslagens kapacitet att beta bäst och man får också

ut mesta möjliga av marken. Nöt och får betar till exempel hästarnas rator och betesutnyttjandet kan därmed höjas. Har man inte andra djurslag att tillgå kan det vara bra att putsa minst en gång om året för att undvika slyuppkomst och att ogräs sprider sig.

Olika krav på vallgrödan

Olika hästar har olika krav på vad betet bör ge dem. Ett dräktigt eller digivande sto, unghästar eller tävlingshästar kräver förstås ett bättre bete. De bör ges större arealer och bättre vallgröda för att kunna tillfredsställa sina behov så långt det går genom bete.

Andra hästar såsom ponnyer eller andra lättfödda individer kan behöva magert bete. Dessa beten kan vara svåra att få godkända i stödreglerna. Det som är svårast att sköta

är rastfällor som brukar finnas närmast stallet. De är oftast små och nyttjas under stor del av året. Vinterhagar som lätt blir söndertrampade och fulla av ogräs ska utelämnas från miljöstöden.

Fällindelning

För att minska trycket på en hage kan vallen delas in i fällor. Detta görs ofta på hästgårdar med många olika grupper eller där vissa individer måste gå i separata hagar. Om vallen delats in i fällor med dubbelstaket, det vill säga en remsa mellan hagarna, där man sökt miljöstödd måste även denna yta skördas. Sådana ytor kan vara svårskördade och det är säkrast att söka träda eller ej godkänd vallgröda på åker (grödkod 60 respektive 49). Då slipper man skördekravet.

Rätt använd som betesdjur har hästen en stor och viktig roll när det gäller att hålla landskapet öppet. Inte minst nu när antalet hästar överstiger antalet mjölkkor. I vissa områden finns inte längre några kött- eller mjölkbönder kvar och där är hästen än viktigare som landskapsvårdare. I denna artikel har endast bete på vall tagits upp, men hästen är även viktig för att hålla naturbeten öppna och är en resurs väl värd att ta till vara. ♦

LÄR DIG MER

EKONOMI OCH LIVSMEDEL

BOKFÖRING FRÅN BÖRJAN

Grundläggande kurs i bokföring, under 7 tisdagkvällar. Målet är att du med stöd av en rådgivare ska kunna sköta din egen bokföring på dator. Kursledare är Jonatan Dalberg, ekonom på Hushållningssällskapet Värmland.

Tid: Start 15 okt

Kostnad: 1 200 kr (exkl moms, inkl kursmaterial och fika)

Anmälan: Senast 1 okt till Jonatan Dalberg, HS

PRISSÄTTNING

Tvådagarskurs i prissättning av produkter. Det finns i huvudsak två dimensioner i prissättning, den första är kostnaden för att ta fram varan och den andra är vad kunden är beredd att betala för varan. Första delen av kursen kommer att ge deltagarna verktyg för att ta fram produktens kostnad samt samkostnaderna i företaget. Andra delen av kursen handlar om att finna det pris som kunden tycker att varan är värd.

Tid: 18 okt och 1 nov

Plats: HS, Karlstad

Kostnad: 1 200 kr (exkl moms)

Anmälan: Senast 4 nov till Margareta Edsgård, HS eller på HS webbplats

MER OM PRALIN- OCH KONFEKTYRTILLVERKNING

En tvådagarskurs i pralin- och konfektyrtillverkning under ledning av Amina Olsson, Minas Chokladstudio i Skåne. Amina har en gedigen utbildning inom choklad och gastronomi och har drivit sitt företag sedan 2007. Här får du lära dig mer om pralintillverkning men också hur den kan utveckla din verksamhet till ett besöksmål.

Tid: 18-19 nov

Plats: Säffle

Kostnad: 1 200 kr (exkl moms)

Anmälan: Senast 4 nov till Margareta Edsgård, HS



UTOMHUSMATLAGNING

Utomhusmåltiden är höjdpunkten i naturarrangemanget och företagsevenemanget. Inte förrän nu har det funnits branschriktlinjer för hur mat ska serveras utomhus. Riktlinjerna presenteras av Per Nilsson från

Profox som också tagit fram dem. Här kan livsmedelsinspektörer och turistföretagare gemensamt ta del av dem och komma fram till hur verksamhet och egenkontroll kan struktureras utan att ge avkall på livsmedelssäkerheten.

Tid: November, datum ej klart

Plats: Karlstad

Kostnad: 500 kr (exkl moms)

Anmälan: För mer information och datum kontakta Margareta Edsgård, HS.

STUDIERESA TILL GRÜNE WOCHEN I BERLIN

Res med HS Värmland till Berlin för att besöka Grüne Woche, världens största mässa för livsmedel, jordbruk och trädgårdsodling! Vi besöker mässan, gör studiebesök på ett bryggeri och på en gård nära Berlin samt gör en rundtur i Berlin. För detaljerat program och anmälan, se HS webbplats. Max 30 deltagare (minst 20).

Tid: 16 jan (kl 5.00) - 19 jan (kl 19.00)

Plats: Avfärd från HS, Karlstad

Kostnad: 7 180 kr (inkl 2,6 % moms) i dubbelrum. Enkelrumstillägg 1 100 kr

Frågor: Margareta Edsgård, HS

Anmälan: Senast 20 nov till Margareta Edsgård, HS eller på HS webbplats

SKOG

SKOGSBRUK I ETT FÖRÄNDRAT KLIMAT

Kursens syfte är att visa vilka ändrade förutsättningar skogsbruket står inför med ett förändrat klimat och vilka anpassningar man som skogsbrukare kan göra för att möta dessa förändringar. Kursen är fördelad på ett teoripass inne och ett pass ute i skogen. Skogsstyrelsen bjuder på lättare förtäring.

Tid: 1 okt, kl 18-21 (teori) och 2 okt, kl 12-17 (ute)

Plats: Högboda, Kil

Kostnad: Kostnadsfritt

Anmälan: Till Monica Lundell, SKS

RÅDGIVNING PÅ DIN FASTIGHET

Skogsstyrelsen erbjuder rådgivning inom följande områden:

- Skogsbruk i ett förändrat klimat
- Bioenergi i skogen
- Skogsbruk och vatten
- Skogens mångfald
- Ädellöv

Kostnad: Kostnadsfri

Anmälan: Lennart Ståhl, Harald Lindebjörn, Ulf Eriksson, Magnus Fürst eller e-post till Monica Lundell, SKS

KONTAKTUPPGIFTER

Hushållningssällskapet (HS)

Växel, 054-54 56 00

Margareta Edsgård, 070-553 68 11
margareta.edsgard@hushallningssallskapet.se

Jonatan Dalberg, 054-54 56 21
jonatan.dalberg@hushallningssallskapet.se

Skogsstyrelsen (SKS)

Monica Lundell, 0560-68 99 51
monica.lundell@skogsstyrelsen.se

Lennart Ståhl, 054-55 57 19
Harald Lindebjörn, 054-55 57 14
Ulf Eriksson, 0550-852 85
Magnus Fürst, 0560-68 99 46

Som mottagare av denna tidning finns du med i ett adressregister hos Länsstyrelsen Värmland

Klimat- och energirådgivning

Nu erbjuds de två rådgivningarna "Klimatkollen" och "Energikollen" inom Greppa Näringen till större gårdar i hela länet. Arla har dessutom en kampanj "Hållbar mjölkproduktion" som innebär att även mindre mjölkgårdar kan få ta del av denna rådgivning.

ENERGIKOLLEN

Rådgivningen behandlar energiåtgången på företaget och var i produktionen mest energi går att spara. Den består av ett startmöte, ett individuellt gårdsbesök för djurgårdar (där en energikartläggning ingår), och en uppföljningsträff. Rådgivningen är kostnadsfri. Energikartläggningen får du till en subventionerad kostnad av 1000 kr.

KLIMATKOLLEN

I rådgivningen räknar man på vilket klimatavtryck produktionen på gården gör. Man får siffror på sin egen gård och lite perspektiv på vad som är stort och vad som är smått, samt diskuterar vilka förändringar som kan vara positiva både för miljön och plånboken. Rådgivningen är kostnadsfri.

Hållbar Mjölkproduktion

Arlahar delat ut en energikartläggningscheck till sina medlemmar under vårens träffar, som täcker tusenlappen besöket annars kostar. Man finansierar även klimatrådgivning till de mindre Arlagårdar som faller utanför storlekskraven på Greppas målgrupp.

Greppa Näringen

Greppa Näringen erbjuder kostnadsfri rådgivning till gårdar med över 25 djurenheter eller 50 hektar åkermark. Målet är minskade utsläpp av klimatgaser, minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel, med bibehållen eller ökad lönsamhet för gården. På hemsidan (www.greppa.nu) finns information rörande växtodlings-, husdjurs- och klimatfrågor, samt möjlighet att prenumerera på nyhetsbrev, göra växtnärbalanser och stallgödselkalkyler.

Greppa Näringen erbjuds i sin helhet till gårdar i utpekade områden i södra Värmland. I övriga delar av länet erbjuds Klimatkollen och Energikollen. Intensiv djurproduktion och gårdar nära vattendrag med övergödningssproblem är prioriterade. Kartor och mer information finns på Länsstyrelsen Värmlands hemsida.

Är du intresserad av att få rådgivning inom Greppa Näringen?
Kontakta Anna Bjuréus
på Länsstyrelsen,
010-224 72 61.



SKOGSRIKET VÄRMLAND

"Skogsriket - med värden för världen" är Landsbygdsminister Eskil Erlandssons vision om hur vi ska bli ännu bättre på att tillvarata skogens olika värden.

I Värmlandsamarbetar Skogsstyrelsen och Länsstyrelsen för en regional plan som ska arbetas fram på en konferens 30 oktober. Kanske kan Sverige bli bäst i världen på just det och kanske kan Värmland bli bäst i Sverige?

På konferensen deltar bland andra Eskil Erlandsson, Skogsstyrelsens generaldirektör Monika Stridsman och landshövding Kenneth Johansson. Syftet är att få underlag och inspel för att kunna skriva en projektplan för det fortsatta arbetet med skogsriket i Värmland.

På plats finns dessutom representanter för organisationer och eldsjälar med befogenheter som ser vinsterna i att arbeta vidare mot målet att Värmland ska bli bäst i Sverige på att tillvarata skogens olika värden.

Plats:

Stadshotellet, Karlstad

Program och anmälan:

www.skogsstyrelsen.se/skogsriket-varmland

Sista anmälningsdag:

11 oktober 2013

Kostnadsfritt



SKOGSRIKET

